

אחד שהם שניים, שניים שהם אחד

הרב יהושע שפירא

ראש ישיבת 'רמת גן'

בפעם שעברה עסקנו בשונה ובמשלים שבשני מרכיבי הבית – האיש והאשה. כעת ברצוני להתייחס לצד נוסף בסוגיה זו, שיש לו נגיעה רבה לתופעות שכל אחד ואחת מאתנו מכיר. בפתח דברי אציין שאת יסוד הדברים שמעתי מאמי מורתי.

האיש והאשה שונים זה מזה באופן יסודי. שורש השוני הזה נעוץ בסדר בריאתם: ראשית נברא האיש, דמות יחידה מסוגה בעולם כולו, כאשר דמותה של האשה כלולה בקרבו כצלע. האשה, לעומתו, פקחה את עיניה לראשונה לעולם שבו קיימים שניים. הדבר הראשון שנעשה אתה מיד לאחר בריאתה, מתואר בלשון הפסוק: "ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם". זו הנטייה המולדת הבסיסית ביותר אצל האשה, לשוב ולהתכלל בבעלה, לחפש את המפגש ואת הקשר המתמיד.

מכיון שכך, אפשר לומר שכל מפגש בין איש ואשה הוא בעצם מפגש בין תודעה של אחד שנעשה לשניים – מצד האיש, לבין תודעה של שניים הנעשים אחד – מצד האשה. ההבדל התודעתי הזה מביא את בני הזוג לאמץ לעצמם תפקידים שונים בתכלית בבניין הבית:

תפקידה של האשה סובב סביב הדאגה לבנות את השלום והאחוה בבית, להכיל את הדמויות השונות ולהביאן מעולם הריבוי בו הן נתונות למצב של שלמות משפחתית, אגודה אחת מחוברת היטב. מקור הכוח הפנימי הזה הוא קודם כל בהקשר הזוגי שלה ובעמידתה לנוכח הבעל, כפי שהזכרנו לעיל, אך השלכותיו ניכרות גם כלפי הילדים. שמה של האשה הראשונה מעיד עליה – "כי היא היתה אם כל חי", כביכול נשאה ברחמה את כל החי על פני האדמה, מתוך הזדהותה עם הקושי והבדידות שבמציאות המפורדת לחלקיה.

האיש, לעומת זאת, משדר את התחושה שאין כלל חלקים בבית. לעתים אף נדמה שהקו הדק שבין ה'אני' לבין ה'אנחנו' – המייצג את כלל שוכני הבית – מיטשטש אצלו לחלוטין. תכונה זו יכולה להתפרש כאגוצנטריות, אולם בשורשה דוקא היא מעניקה לבית את הלכידות והוודאות הדרושות לקיומו. הבית הוא אחד בכל תנאי, לא רק בזכות היכולת הנשית לאחד ולחבר, אלא מכיון שבמקורם מתייחסים כל בני הבית אל אישיות שלמה אחת.

דוגמה מצויה לדבר אפשר לראות בשני מצבים פשוטים והפוכים בחיי הזוגיות. אשה פלונית מגיעה לביתה בשעה אחת בצהריים, והיא יודעת שבעלה צפוי להגיע בשעה חמש. היא עוסקת בענייניה בנחת, אוכלת, נחה, מסדרת את הבית, וגם אם בעלה יאחר בשעה או בשעתיים – בדרך כלל לא תהיה מופתעת. כל זאת אינו מלמד על חוסר אכפתיות, להיפך, כשיגיע בעלה סוף סוף יהיה לה צורך גדול לשוחח עמו, לשמוע מה עבר עליו ולהשמיע את מה שעבר עליה בפירוט רב.

לעומת זאת, אם יבוא הבעל בשעה אחת הביתה, גם אם יהיה לו אוכל מוכן והוראות מדוייקות כיצד לחממו, הוא 'יטפס על הקירות' בחוסר נחת בלתי מוסבר. אם הוא יודע שאשתו אמורה להגיע בשעה חמש, לעתים כבר בשעה ארבע הוא יאלץ להיאבק ברצון 'להזעיק משטרה' מרוב דאגה. לעומת זאת ראו זה פלא, כשתופיע האשה בבית הוא יאנח אנחת רווחה, יתיישב בכורסה וישקע בקריאת חדשות היום וכל כיוצא בזה.

אפשר שהדוגמה שציירנו חריפה ומחודדת מעט, אך כולנו יודעים שיש בה הרבה מן האמת. ובטעם הדבר: האשה באה מעולם הריבוי, והיא חווה את עצמה כאחת משניים – כעומדת בפני עצמה ומבקשת לשוב ולהתחבר. היא קשובה תמיד לצורכי החיבור הזה ופועלת להגשמתו. האיש חי את כל המשפחה כשלמות אחת. אם חסר לו חלק, הוא מאבד את עשתונותיו. אין זה מצב תקין או טבעי מבחינתו. לעומת זאת, כאשר הכל שב על מכונו אין לו עוד צורך דחוף ביצירת שיח.